

KS. JAN KRZYSZTOF MICZYŃSKI

JAN PAWEŁ II – MISTRZ DUCHOWY XXX Dni Duchowości w KUL

Od trzydziestu już lat w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim organizowane są coroczne ogólnopolskie spotkania naukowe na temat duchowości chrześcijańskiej. Początkowo miały one formę Tygodni Duchowości, a obecnie przekształciły się w Dni Duchowości. Niezmiennie, przez wszystkie te lata, dają one możliwość zaprezentowania polskiej refleksji teologicznej szerszemu gronu odbiorców i stanowią jednocześnie środowisko dyskusji dla wielu teologów duchowości zarówno w kraju, jak i za granicą.

Jubileuszowe XXX Dni Duchowości, zorganizowane przez Instytut Duchowości KUL w dniach 25 i 26 listopada 2005 r., były hołdem złożonym niezapomnianemu Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II, który 2 kwietnia tego samego roku „powrócił do domu Ojca” Sympozjum zatytułowane „Jan Paweł II – mistrz duchowy” miało na celu zachęcenie uczestników nie tylko do nieustannego studium nauczania Wielkiego Papieża, ale także do poznawania samej jego postaci, życia i osobowości. Było ono jednocześnie wyrazem radości wspólnoty Kościoła polskiego z powodu decyzji Benedykta XVI o szybkim rozpoczęciu procesu beatyfikacyjnego jego poprzednika.

Sympozjum otworzył Jego Eminencja prof. dr hab. Stanisław kard. Nagy. Następnie Rektor KUL, Jego Magnificencja prof. dr hab. Stanisław Wilk SDB, skierował do zebranych słowo inauguracyjne. Przywołał w nim zapiski Sługi Bożego kard. Augusta Hlonda z Archiwum Prymasowskiego, w których zawarta jest prorocza wizja Kościoła. Wspominając Stolicę Apostolską, kardynał Hlond miał stwierdzić, że nowy papież powinien wyjść z „więzienia Watykanu”, że zanadto jest izolowany na Zachodzie i że powinien udać się z podróżą apostolską na Wschód. Według niego istniała także potrzeba powrotu papieżstwa do prostoty oraz rezygnacji z dworskich ceremoniałów średniowiecza. Ksiądz Rektor podkreślił, że właśnie ta wizja zrealizowała się w szczególny sposób w postaci Jana Pawła II, który przez André Frossarda został nazwany „papieżem sprzed Tradycji”

Pierwszym prelegentem był kard. Stanisław Nagy. W swoim wystąpieniu podkreślił, że wprawdzie Jan Paweł II nie żyje już na tym świecie, ale pozostawił po sobie *świat życia*. Ten świat jego duszy jest zarazem śladem-ścież-

ką, którą Ojciec Święty pozostawił jednostkom, Kościołowi oraz całej społeczności ludzkiej. Zadaniem ludzi jest nauczyć się tej ścieżki życia od papieża-mistrza, poznać teorię życia duchowego, wewnętrznego, którą dzielił się przez wszystkie lata swego pontyfikatu. Kardynał wskazał na źródła, które powinny zająć szczególne miejsce w poznawaniu duchowości Jana Pawła II; są to adhortacje apostolskie *Christifideles laici* (1988) i *Vita consecrata* (1996), list apostolski *Salvifici doloris* (1984) oraz książka *Dar i Tajemnica* (1996).

Kolejny wykład poprowadził ks. prof. dr hab. Jacek Urban (PAT, Instytut Jana Pawła II, Kraków) na temat *Wawelskie korzenie duchowości Jana Pawła II*. Profesor nakreślił w nim środowisko kształtowania się duchowości Karola Wojtyły. Wspomniał m.in. jego dom rodzinny, szkołę, osoby mające wpływ na kształtowanie jego charakteru, a wśród nich postać ks. Kazimierza Figlewicza (1903-1983), jego katechety i kierownika duchowego. Prelegent zwrócił uwagę, że pomiędzy Figlewiczem i Wojtyłą można dostrzec dzisiaj wiele paralel. Późniejszy papież uczył się od skromnego kapłana umiejętności słuchania ludzi oraz miłości do katedry wawelskiej, poznawania jej fenomenu w wymiarze teologicznym i historycznym.

Następnym prelegentem był prof. dr. hab. Wojciech Chudy (KUL). Jego wystąpienie nosiło tytuł *Personalizm podstawą formacji duchowej według Jana Pawła II*. Swoje rozważania Autor oparł głównie na publikacji książkowej ks. kard. Karola Wojtyły *Osoba i czyn*. Właśnie w tym dziele dopatrywał się fundamentów myśli późniejszego papieża, dotyczącej rozwoju człowieka, jego wzrastania jako osoby, a także procesu jego wychowania i formacji duchowej.

Prelegent rozpoczął analizę nauczania Karola Wojtyły od przypomnienia ważnych założeń personalistycznych jego myśli; omówił prawdę o istnieniu w człowieku sfery ducha, która transcenduje jego doświadczenie, a także prawdę, że duchowość osoby przejawia się w jej świadomości. W dalszej części wykładu Profesor zauważył, że Wojtyła, uzasadniając tezę o istnieniu duchowości (ducha) człowieka, powoływał się na rzeczywistość transcendencji oraz integracji osoby w czynie. Prelegent podkreślił, że z ową transcendencją (z transcendowaniem siebie) późniejszy papież powiązał kategorie wolności, powinności i prawdy. Wskazał, że integralność osoby w czynie prowadzi do odkrycia pierwiastka duchowego w człowieku. Dlatego też dla Wojtyły duchowość nie była jedynie przejawem, lecz także pierwiastkiem bytu ludzkiego.

Tezą referatu Pana Profesora Wojciecha Chudego było stwierdzenie, że w myśli Jana Pawła II *formacja duchowa* człowieka przyczynia się do jego *wzrastania jako osoby*. W centrum zaś owego *wzrastania* znajdują się przypo-

rządkowane do siebie sumienie i prawda. Człowiek, który dobrze formuje swoje sumienie, odczuwa moc normatywną poznawanej prawdy. Prelegent ukazał następnie związek, jaki istnieje w myśli Karola Wojtyły pomiędzy prawdą a wychowaniem. Zwrócił również uwagę na to, że kształtowanie się człowieka, chociaż obejmuje proces samowychowania, dokonuje się w duchu dialogu, w kontakcie z innymi osobami (rodzina, małżeństwo, rodzicielstwo, kapłaństwo itd.). W końcowej części wystąpienia została omówiona rola, jaką odgrywa wiara w rozwoju człowieka. Podjęto również temat jej oczyszczenia – „nocy” – jako wyzbycia się tego, co nie jest Bogiem.

Następnie uczestnicy Dni Duchowości spotkali się w kościele akademickim KUL na wspólnej celebracji mszy św. Homilię wygłosił kard. Stanisław Nagy. Przypomniał w niej jedność, jaka istnieje pomiędzy poznawaniem prawdy o życiu za pomocą intelektu i poznawaniem świata oczami wiary. Podkreślił, że w osobie Ojca Świętego te dwie rzeczywistości się dopełniały, i zaświadczył, że w spotykanym na korytarzach KUL kierowniku Katedry Etyki mógł osobście dostrzec wielkiego intelektualistę oraz człowieka głębokiej modlitwy.

Obrady sympozjum wznowił po przerwie obiadowej ks. prof. dr hab. Marek Chmielewski, kierownik Instytutu Duchowości KUL, prezentując referat *Chrystocentryzm duchowości Papieża Polaka*. Zwrócił on uwagę na to, że z biegiem czasu w dokumentach Jana Pawła II następowała intensyfikacja zainteresowania się duchowością i dlatego późniejsze pisma papieskie zawierają zwartą koncepcję życia duchowego. Prelegent podkreślił, że Ojciec Święty powiązał terminologię dotyczącą życia wewnętrznego z terminologią odnoszącą się do osoby Jezusa Chrystusa.

Analizując różne wymiary życia duchowego w nauczaniu papieskim, autor referatu podkreślił zawarte w encyklice *Laborem exercens* (1981) podstawy duchowości ludzkiej pracy, a także zamieszczone w adhortacjach apostolskich *Pastores dabo vobis* (1992) i *Vita consecrata* (1996) określenie istoty życia chrześcijańskiego jako *życia ożywianego przez Boga*. Prelegent zacytował definicję, w której Jan Paweł II określił życie duchowe jako *życie w Chrystusie, życie według Ducha Świętego* (VC 93).

Ks. Chmielewski wyróżnił następnie trzy wymiary chrystocentryzmu Papieża-Polaka: *przedmiotowy*, *formalny* i *podmiotowy*. Wyjaśnił przy tym, że w *aspekcie przedmiotowym*, chrystocentryzm Jana Pawła II ma charakter inkarnacyjny (encyklika *Redemptor hominis*, 1979), ukazujący Jezusa Chrystusa jako obraz Boga Ojca miłosiernego (encyklika *Dives in misericordia*, 1980). W osobie Zbawiciela bowiem Bóg pochyla się nad człowiekiem, by go zbawić („ruch odgórny”), a człowiek – ze swej strony – może przez Chrystusa dać odpowiedź Bogu („ruch oddolny”). Autor referatu, omawiając następnie

chrystocentryzm formalny, zaznaczył, że prawda o Jezusie Chrystusie stanowi centrum nauczania papieskiego, zarówno w teologii, jak i w antropologii, a także w duchowości. W aspekcie *podmiotowym* zaś chrystocentryzm Jana Pawła II polega na akcentowaniu w procesie personalizacji człowieka konieczności odwzorowania w sobie postaw Jezusa Chrystusa. Przy tym nie chodzi tutaj o jedynie zewnętrzne naśladownictwo, ale o głęboką, wewnętrzną przemianę i tym samym realizację powszechnego powołania do świętości, do życia na miarę godności otrzymanej od Chrystusa (list apostolski *Novo millennio ineunte*, 2001).

Kolejny odczyt, *Eucharystia w chrześcijańskim życiu duchowym według Jana Pawła II*, zaprezentował ks. prof. dr hab. Jerzy Misiurek (KUL). Profesor stwierdził, że Eucharystia w nauczaniu papieskim jest rozumiana m.in. jako: *sakrament-ofiara*, *sakrament-komunia* oraz *sakrament-obecność*. Referat ukazał, że te trzy wymiary tajemnicy eucharystycznej – według Ojca Świętego – stają się dla człowieka początkiem nowego stworzenia, udziałem w życiu i misji Chrystusa, źródłem sakramentalnego stylu życia, szkołą wolności i miłości oraz źródłem życia wspólnotowego (w jedności z Bogiem i z ludźmi). Na koniec referatu Prelegent postawił tezę, podsumowującą myśl papieską, że bez Eucharystii nie ma pełni życia duchowego.

Następnie zabrał głos ks. prof. dr hab. Jan Machniak (PAT). Jego wystąpienie nosiło tytuł *Duchowość kapłańska w ujęciu Ojca Świętego*. Na wstępie Profesor omówił podstawowe źródła refleksji związane z tym zagadnieniem (wspomniał adhortację apostolską *Pastores dabo vobis*, 1992, listy do kapłanów, teksty audiencji środowych, treści nauczania podczas modlitwy *Anioł Pański* oraz homilie do kapłanów). W dalszej części wystąpienia Prelegent podkreślił, że w nauczaniu papieskim związek pomiędzy Chrystusem i kapłanem ma charakter związku ontologicznego, jest zjednoczeniem trwałym. Stąd też kapłan, poprzez otrzymaną konsekrację, wchodzi ontycznie, bytowo, w niepowtarzalną komunie z Chrystusem, a poprzez Niego w nową relację z Bogiem Ojcem i z Duchem Świętym. Tym samym odnajduje się w *nowy* sposób w Komunii Trynitarniej, z Trzema Osobami Boskimi. Ks. Jan Machniak ukazał w tym punkcie nowość nauczania papieża. Podkreślił jednocześnie, że według Ojca Świętego kapłaństwo sakramentalne wzywa do przyjęcia postawy radykalizmu ewangelicznego, do życia według rad ewangelicznych, według *życia Chrystusa*.

Ostatnim prelegentem pierwszego dnia był ks. prof. dr hab. Jarosław Poławski (KUL), który w odczycie *Przeżycie Jana Pawła II do młodych* ukazał Ojca Świętego jako świadka i nauczyciela wiary. Autor wystąpienia podkreślił, że właśnie z tą cnotą powiązana jest w papieskich orędziach do mło-

dzieży idea wychowania. Jan Paweł II zachęcał młodych, by rozwijali swoją osobowość poprzez poznanie Boga i uczenie się od Niego prawdy o życiu, przyjaźni i miłości.

Pierwszy dzień sympozjum zakończyła dyskusja. Po niej – tradycyjnym już zwyczajem – odbyło się spotkanie członków Sekcji Duchowości Teologów Polskich. W tym roku miało ono miejsce w Archidiecezjalnym Domu Rekolekcyjnym w Lublinie (ul. Podwale 15). W trakcie spotkania wybrano nowy zarząd Sekcji.

Następnego dnia, w sobotę 26 listopada 2005 r., uczestnicy Dni Duchowości zbrali się na uroczystej mszy św. w kościele akademickim KUL. Eucharystii przewodniczył i wygłosił okolicznościową homilię Jego Ekscelencja bp prof. dr hab. Andrzej Dzięga, który po zakończeniu liturgii zaprezentował również w auli uniwersyteckiej referat zatytułowany *Jan Paweł II o życiu konsekrowanym*. Biskup sandomierski zwrócił uwagę na fakt, że nauczanie papieskie o życiu całkowicie poświęconym Bogu wiąże się głęboko z osobistym doświadczeniem Ojca Świętego, z jego licznymi relacjami przyjaźni z osobami konsekrowanymi. Ksiądz Biskup podkreślił w osobie Jana Pawła II szerokie spojrzenie na rzeczywistość Kościoła. Ojciec Święty bowiem, otwarty na tradycję kościelną zarówno wschodnią, jak i zachodnią, podkreślał istnienie wielości form życia konsekrowanego i wyrażał radość z odradzania się dawnych form życia (eremicy, konsekrowani wdowcy i wdowy, dziewice) oraz powstawania nowych. Mając świadomość, że potrzebna jest w Kościele pogłębiona refleksja nad życiem konsekrowanym, w swoim nauczaniu Papież omawiał cele istnienia instytutów zakonnych, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego. Autor referatu ukazał, że wielki ewangeliczny dynamizm Jana Pawła II w odczytywaniu Bożego zamysłu wobec ludzi miał swoje źródło w fascynacji Ojca Świętego Jezusem, Kościołem, Duchem Świętym oraz Ewangelią.

Kolejny referat w drugim dniu sympozjum wygłosił prof. dr hab. Andrzej Szostek MIC (KUL). W swoim wystąpieniu, zatytułowanym *Duchowość jako autotranscendencja osoby przez czyn*, zwrócił uwagę na podstawy antropologiczne, jakie proponuje kard. Wojtyła w dyskusji na temat duchowości człowieka. Ksiądz Profesor podkreślił, że u podstaw nauczania późniejszego papieża o duchowości człowieka leży proces autotranscendencji osoby ludzkiej. Owa autotranscendencja prowadzi człowieka do doświadczenia samego siebie (do zrozumienia siebie), do odkrycia swojej tożsamości, do doświadczenia wolności oraz do poznania siebie jako podmiotu działania (czynu). Autor referatu mocno podkreślił, że u Wojtyły owa *wolność*, która jest powiązana z samostanowieniem, musi być kształtowana przez prawdę i ukierunkowana

na wartości, ma służyć rozwojowi osoby w miłości, a także prowadzić do świadomego uczestnictwa we wspólnym dziele z innymi. Tym samym autor postawił tezę, że dla Wojtyły kierunkiem prawdziwego rozwoju człowieka jest *uczynienie z siebie daru dla innych i postawa solidarności*.

Po zakończeniu ostatniego referatu miała miejsce uroczystość wręczenia Księgi Pamiątkowej o. prof. dr hab. Antoniemu J. Nowakowi OFM (KUL). Na początek uczestnicy wysłuchali przemówienia ks. prof. dra hab. Jerzego Pałuckiego, Dziekana Wydziału Teologii KUL, a następnie laudacji, którą przygotował ks. prof. dr hab. Walerian Słomka (KUL). Księgę Pamiątkową zaprezentowała dr hab. Teresa Paszkowska, a aktu wręczenia dokonał prof. dr hab. Stanisław Wilk SDB, rektor KUL. Na koniec zabrał głos sam uhonorowany, prof. Antoni Jozafat Nowak OFM, który przedstawił referat pt. *Miłość Chrystusa w Kościele Świętym*. Nawiązując do tematu sympozjum, Profesor podkreślił z mocą, że Ojciec Święty Jan Paweł II, chociaż miał świadomość cierpienia istniejącego na świecie, a także sam doświadczał cierpienia, nigdy jednak nie okazał rozczarowania człowiekiem, a tym samym nie osłabił miłości do człowieka. Przez to nauczał, że *miłość istnieje, by móc cierpieć, a cierpienie, by móc miłować*.

Sympozjum objęło refleksją wiele wymiarów bogatej osobowości Jana Pawła II oraz ukazało, że jest on *mistrzem duchowym* zarówno na płaszczyźnie życia wewnętrznego, jak i zaangażowania w dzieje Kościoła i całej społeczności ludzkiej. I chociaż – jak mówił podczas sympozjum ks. bp prof. dr hab. Andrzej Dzięga – tworzenie usystematyzowanych analiz dotyczących postaci Ojca Świętego wymagać jeszcze będzie długiego czasu, to jednak Dni Duchowości w KUL dały gruntowną podstawę do pogłębionej refleksji nad wielkim pontyfikatem Papieża-Polaka. Wytyczyły one kierunki dalszego studium jego osoby i zachęciły do kierowania się we własnym, osobistym życiu duchowym jego radami. Teksty poszczególnych wystąpień, które ukażą się staraniem Instytutu Teologii Duchowości KUL w serii „Homo meditans”, będą zatem bardzo pomocne zarówno w pracy naukowej, jak i duszpasterskiej.